

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“
Округли сто: Кркетање

12.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Дервиш и смрт

16.00, 18.00, 20.00 и 22.00 часа / Културна станица Свилара (Ђорђа Рајковића 6б)
Програм „Друга сцена“
Маја Пелевић
КАО ДА КРАЈ НИЈЕ НИ САСВИМ БЛИЗУ
 / репризе
Битеф театар Београд

Режија: НИКОЛА ЗАВИШИЋ
 Ауторка текста: МАЈА ПЕЛЕВИЋ
 Видео и ВР: ФИЛИП МИКИЋ
 Композиторка: АЊА ЂОРЂЕВИЋ
 Продуценткиња звука: МИНА СТРУГАР
 Асистенткиња режије и видео продукције:
 ЈЕЛЕНА ПИЉИЋ
 Асистент видео продукције:
 САЊИН ЂОРОВИЋ

Улоге

МИНА СТРУГАР
 АЊА ЂОРЂЕВИЋ
 ЈЕЛЕНА ПИЉИЋ
 КАТАРИНА ВОЈНОВИЋ
 МАЈА ПЕЛЕВИЋ
 ТАЊА СТРУГАР
 Дигитални стјуард: ЉУБОМИР РАДИВОЈЕВИЋ
 Асистенткиња дигиталног стјуарда: МАЈА ЈОВАНОВИЋ

Представа траје 1 сат и 10 минућа

17.30 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге / Промоција позоришних издања Стеријиног позорја
Наташа Делач Кончаревић: „Женска драма и (мушко) друштво“
Говори: Игор Бурић
Миливоје Млађеновић: „Интертекстуална плетисанка“
Говори: др Зоран Максимовић

19.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
Програм „Друга сцена“
ПОЕТИКА ГЛЕДАЊА
Позориште „Деже Костолањи“ Суботица
Kosztolányi Dezső Színház

Режија, концепт и сценографија:
 АНДРАШ УРБАН
 Композитор: СИЛАРД МЕЗЕИ
 Уметничка сарадница:
 ДАНИЕЛА МАМУЖИЋ

Улоге

АНДРЕА ВЕРЕБЕШ
 БОРИС КУЧОВ
 ДАВИД БУБОШ
 ГАБОР МЕСАРОШ
 ХЕНИ ВАРГА
 ТИМЕА ФИЛЕП

Представа траје 1 сат и 20 минућа

21.00 час / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

Такмичарска селекција

Олга Димитријевић

РАДИО ШАБАЦ

Шабачко позориште

Концепт, текст и режија: ОЛГА ДИМИТРИЈЕВИЋ

Драматург: ИВАН ВЕЛИСАВЉЕВИЋ

Радиофонија: АЊА ЂОРЂЕВИЋ

Асистенткиња и инжењерка звука: МИНА СТРУГАР

Сценски покрет: ИГОР КОРУГА

Сценографкиња: ЗОЈА ЕРДЕЉАН

Улоге

МИЛОШ ВОЈНОВИЋ

ОЛИВЕРА ГУЦОНИЋ

ДЕАНА КОСТИЋ

СОЊА МИЛОЈЕВИЋ

ВЛАДИМИР МИЛОЈЕВИЋ

СИНИША МАКСИМОВИЋ

СЛАЂАНА ПАЈЧИЋ

ДУШАН СИМИЋ

Представа траје 1 сат и 15 минута

Такмичарска селекција
РАДИО ШАБАЦ

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

**РАДИО ШАБАЦ, текст и режија Олга Димитријевић;
Шабачко позориште**

Зналачки користећи искуства и поступке документарног театра, Олга Димитријевић позоришно анализира феномен локалне радио-станице Шабач, која је седамдесетих година прошлог века била најгласнија и најдалекометнија еманација гласа „социјалистичког радног народа“, израз њиховог наивног и површног погледа на свет, али и слика друштва које се полако креће ка понору. Реализована, углавном, у хорским глумачким сценама, иако заснована на сећању, документарним фактима, представа плени својим хумором, иронијом, али истовремено је и сентиментални зов, колико и опором и политично подсећање на извитоперења транзиције и њених последица. Једна мала театарска инсталација историје радијског медија постављена је у другом делу представе, на позорници на којој је и публика, којој се пружа и поглед у пусто гледалиште. Могуће је да је позорница у међувремену и опустела, захваљујући управо томе што су, уместо уметничких вредности, сценом загосподариле најниже страсти на чије бујање новокомпонова на народна музика мора да је имала утицаја.

Миливоје Млађеновић

ЕКС ЛИБРИС

Овде у селу где радим, доста је пусто и нема где да се изађе. Међутим ја то решавам на следећи начин: једноставно упалим радио и слушам ваш свакодневни програм. Наставите и даље са оваквим програмом и моји ће дани пролазити брже. – БГ, учитељ из Новаковића код Градача

Драга редакцијо, налазимо се на одслужењу војног рока у Книну. Радо слушамо ваше емисије. Заједно смо у јединици и имамо заједнички транзистор. – војници из Грушића и Текериша

Све ваше емисије су радо слушане у малом селу Блажевцу код Брчког. Највише вас слушамо ми млади, а и старији су уз нас.

Слушајући ваше емисије поново доживљавам чари оног поднебља моје валовите и хучне Дрине где сам провео најлепше године живота. Ваш програм успоставља ону лепу дирљиву спону између нас који вас слушамо и крајева које неизмерно волимо. Постижете да људи постају ближи једни другима.

Веомо радо пратимо ваш програм јер у њему налазимо тренутке радости, задовољства и наде – Вида, Мица, Мирсада, Лела и Александра, болеснице собе број 50, Клинике за пластичну хирургију на ВМА у Београду.

Веомо сам срећна кад вас чујем, овде у далеком свету, у Бад Хамбургу. 19. децембар 1973, радница из иностранства.

(Олга Димитријевић, *Радио Шабач*)

ПИСАЦ

**Олга
Димитријевић**

Рођена у Београду, 1984. Дипломирала драматургију на Факултету драмских уметности у Београду. На родним студијама при Централном европском универзитету у Будимпешти одбранила је магистарску тезу *Тело народне певачице: конструкције националних идентитета у Србији после 2000*. Од тада фолк певачице и њихове песме имају велики утицај на њен рад. Стално истражује теме социјалних борби и неправди, женског пријатељства и солидарности, граница политичке имагинације и могућности да се свет учини бољим.

Међу њеним изведеним текстовима су: *Интернаш* (Дадов, 2009), *Радници умиру певајући* (Хартефакт фонд и Битеф театар, 2011), *Народна грама* (Позориште „Бора Станковић“ Врање, 2012. и Народно позориште Београд, 2016), *Сјани да се издравимо* у оквиру пројекта *Прошок жудње* (ТКХ и ЦДУ, Загреб, 2014) и *Моја ши* (Атеље 212, 2017). Ауторски пројекти: режија и драматизација романа *Црвена љубав* Александра Колонтаја (Битеф театар, 2016), *Слобода је најскупиња кавијалистичка реч* (са Мајом Пелевић, Битеф театар, 2016) и *Ја често сањам револуцију* (КЦ Град, 2017).

Добитница награде Хартефакт фонда, Стеријиног позорја и Михизове награде за драмско стваралаштво. Писала је позоришне критике за *Време* и *Театрон*. Често сања револуцију.

КРИТИКА

(...) документаристички, духовито бескрајно, повремено сентиментално, па аутоиронично, говори Олга Димитријевић. Аутоиронично, јер говори у име Радио Шапца, кроз групну игру осморо глумаца. Као једно тело са осам глава, испред завесе, скачући повремено у публику, певајући и играјући, они измеђују брзе информације, податке везане за једну установу, за једно време, када је развој био не само могућ већ се и остваривао. Повремено есејистички тон и озбиљно документаристички (јер Олга се опсесивно бави темом народне музике, колико и социјалистичким наслеђем) бивају брзо замењени чивијашким финим хумором, који не штеди никога, па ни самог себе. Али подаци су злата вредни, као подсећање да је нормалан живот постојао на овим просторима, да се радило и зарађивало, да су политичке заједнице и радне организације мислиле о општем добру, па за нови предајник (који тако шармантно игра Милош Војновић) свака од тих институција и фабрика издваја потребне суме. Па се текстом отвара питање – кад је радио приватизован, је ли

тим силним фабрикама враћен њихов удео у његовом развоју. И онда почиње страшна прозивка, у којој данас мртве фабрике одговарају са *није њу*. (...)

Сања Гловацки

(Критика је део пројекта „Критичарски караван“ који реализује Удружење позоришних критичара и театролога Србије, под покровитељством Министарства културе и информисања)

(...) За разлику од првог, „дискурзивно“ обележеног дела представе, у другом добијамо обиље (чулне целине) феномена – али се у таквој целини прича о Радио Шапцу своди на фусноту, док је „дискурзивни план“ наглашено уопштен и реторичан. Такав утисак не може да ублажи чак ни завршни сегмент представе, у којем, седећи на клупи, испред завесе која и њих и нас раздваја од гледалишта, актери певају фрагменте из неколико „хитова“ који су уграђени, између осталог, и у темеље славе Радио Шапца. У коначној оцени, може се рећи да је представа *Радио Шабац* пројекат који је можда и заснован на памћењу – документима (иако посредованим), хронологији, бројевима, критичким анализама – тачније, на рационалном. Но, одсуство, живе слике – тонске, говорне, мелодијске – а тиме и њене проблематизације, сведочи да није заснован на сећању – дакле, на емоцији, ирационалном, оном једином што је из прошлости вредно; као што то, ма и нехотично, сведочи завеса која се, у последњем тренутку представе, подиже иза леђа актера, откривајући празнину у гледалишту.

Светислав Јованов

(Критика је део пројекта „Критичарски караван“ који реализује Удружење позоришних критичара и театролога Србије, под покровитељством Министарства културе и информисања)

(...) Саму радњу је могуће поделити на два главна тока, од којих први представља теоријски део, док је други део представе резервисан за практично искуство и доживљај. Из готово непостојеће сценографије већ у другом делу улазимо у свет Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, државе чији су стари кућни бицикли „Трим“ и „Кока-кола“ фрижидери били практично симболи. Док је први део информативан, други део је свакако резерви-

сан за визуалну дескрипцију свега што је један народ, а и Радио Шабац заједно са њима, прошао. Међутим, како године, а и представа, полако одмичу, све се на крају своди на песму и „жеље и честитке“ које су изгледа данас и више него потребне. Релокација публике у току самог извођења из удобности партера на сцену такође није нешто што се често виђа.

Вероватно и најупадљивија ствар која се може уочити јесте задовољство глумаца на сцени, које оставља утисак да није само публика уживала. Глумачку екипу чине: Милош Војновић, Оливера Гуцонић, Деана Костић, Соња Милојевић, Владимир Милојевић, Сениша Максимовић, Слађана Пајчић, Душан Симић. Неопходно је похвалити и тим људи који су радили на прикупљању историографске грађе, на основу које је драматург Иван Велисављевић уприличио текст.

Нина Чолић

(Портал *Хоћу у позориште*, 25. 10. 2020)

ЗАУСТАВИТЕ ЗЕМЉУ, СИЛАЗИМ!

ПРИЧА О ЈЕДНОЈ ЗЕМЉИ, У ЧЕТИРИ ВРЕМЕНА

(КРОЗ МУЗИКУ)

1975: „С времена на време“, *Tema classica*

Од почетка наоვაмо / Све се мења непрестано / Зато много снаге треба / Да се крене све до неба

Кад ми душа спусти једра / Кад пегазу клону бедра / Ето мени црне птице / Црне птице злослутнице...

Чаробним дворцима журим / Оргуље чујем у тами / Пастир у фрулу свира / Опет нови се рађа дан

Зове ме нестало време / Музика опојног вина / Чујем и звук клавира / Небо празнује овај сан

1987: Арсен Дедић и Бора Ђорђевић, *Таквим сјајем може сјајти*, концерт у Позоришту на Теразијама

...Почаст се на крају прими / Иде вријеме, бије сат / Побједом се после чини / Изгубљени неки рат

Ове битке, ове ране / Откриће љепоту сву / Када буду ствари давне / Кад не буду више ту...

Узалуд од ове ноћи / Тражиш да ти више да / Јер најприје мора проћи / Да се о њој нешто зна

Правим сјајем може сјати / Оно што је прошлост сад / Што не може да се врати / Што је било ко зна кад

Немојте умрејти док је музика још увек у вама...

Приредила А. К.

Програм „Друга сцена“
ПОЕТИКА ГЛЕДАЊА

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

ПОЕТИКА ГЛЕДАЊА, режија и концепт Андраш Урбан;
Позориште „Деже Костолањи“ Суботица

Нежне слике, без речи, а са снажним, симболичким порукама о свету природе коју је човек нарушио својом грубошћу.

Миливоје Млађеновић

РЕДИТЕЉ**Андраш Урбан**

(Сента, 1970)

Студирао је на Академији уметности у Новом Саду у класи Влатка Гилића и режирао у Народном позоришту у Суботици. Деведесетих година напушта студије и враћа се у Сенту да би 2000. дипломирао у класи Боре Драшковића. По завршетку студија започиње његов професионални ангажман у позоришту

„Деже Костолањи“ у Суботици, чији је садашњи директор. Богати редитељски опус Андраша Урбана сведочи о његовом разноликом интересовању и трагању за новим, алтернативним позоришним изразом. Награђен је бројним и значајним наградама на позоришним фестивалима (Битеф, 1992, Фестивал алтернативног театра Мађарске, 2003. и 2004, Стеријино позорје 2011. и 2016, Инфант, 2008) али свакако треба издвојити престижну награду „Мари Јашаи“ која се додељује као најзначајнија награда Мађарске за позоришну уметност чији лауреат постаје 2008. године.

Публика је под разним другим називима могла да гледа радне премијере. Једна је играна под насловом *Виг*. Специфичност ове представе је да се искључиво бави гледањем, визуелним средствима. Јако битан моменат је музика Силарда Мезеија. У представи нема речи и испитује се однос мртвог и живог тела и покретача пасивног. Изузетно ме занима где постоје професионални глумци који могу да се одрекну сами себе и да на други начин дођу себи. У овој представи, до самог краја, глумци немају чак ни лица. Једноставно имају само физичку снагу којом покрећу одређене ствари и имају свој ход. Било је врло узбудљиво спречавати настанак драмских и текстуалних прича и да оно што гледамо на сцени постане својеврсна стварност, а не литерарна која може да се преприча. Реч је о животу и смрти, о стварању позоришног света, о форсираном постојању постојања. Сценском присуству, једноставно.

Ова представа се увек мало мења и гради. Додају се нови елементи, нови покрети. Овде су покрети које видимо врло огољени. Глумац не игра у смислу да не прича књижевну причу.

КРИТИКА

(...) Говоримо о „откључавању“ симбола који су приказани гледаоцу, одбијању да се ствари недвосмислено именују (реферишем на основу делова из књиге Влатка Илића *Савремено позориште : естетско искуство и пресијуйничке праксе*, Стеријино позорје, 2018. у којима говори о Урбановој представи *Крајке њриче о Анђихристију*) и овде представа „ради истовремено у више регистара, не пружајући могућност њеног свођења на само један од њих. „Због тога“, каже Илић, „у овом случају можемо говорити о преступу, пошто се превазилажењем не одбацује оно постојеће... већ се продире у друге искуствене домене и то када је реч о догађајима на сцени, као и о њиховој рецепцији“.

Једино, говори Урбан након представе, што је живо на сцени јесте месо – физички комад меса који је окачен о једну куку. Све остало је „мртво“. Месо је, поручује нам редитељ, смрт. Дословно смрт која означава крај трајања на земљи. Дакле Урбан нас просто позива на преиспитивање и суочавање са коначношћу, до које долазимо кроз продирање у друге искуствене домене. Не само кроз ментално поље. Преиспитивањем шта је оно што нас у нашем коначном постојању спречава да се препустимо. На крају, Урбан закључује, да је *Поетика гледања* представа о свету и позоришту. И животу и смрти.

Наташа Гвозденовић (*Време*, 3. 12. 2020)

Замислите позоришну сцену на коју излазе краве, по којој пливају рибе, лете птице, фламингоси, долазе зебре, јелени, коњ... Сцену на којој седе костури. У једном тренутку, позоришну сцену која се претвара у својеврстан зоолошки врт. Без кавеза, без нереди, буке. Само мир, музика.

(...) представа почиње у релативном мраку. Извођачи су костимирани, прекривеног лица. Акција почиње поставком огледала на сред сцене и његовим разбијањем. У једној могућој, приватној поетици гледања, то би могло да значи да оно што ће да уследи, остаје такво какво је, без рефлексије. Извођачи затим на сцену износе постоља, на која ће касније, једну по једну, горе наведеним редом, „изводити“ поменути животиње, делом или у цело веома реалистички креиране и израђене. Они то чине готово ритуално, наглашено посвећеним, брижним корацима, држањем и гестом, у ритму музике. Светло наглашава и означава крајеве и стапање сцена, у складу са гомилањем ове помало бизарно живе, а заправо слике мртве природе.

Композиција Силарда Мезеија у многоме одређује доживљај представе *Поеџика Гледања* Андраша Урбана. Њена инструментална динамичност, заснована доминантно на гудачким инструментима, преплитању њихових хармонских и мелодијских линија препознатљивих звучних одлика импровизаторности коју негује овај композитор, чини од сцена прави мали Равелов *Болеро*.

Једноставност и лепота основне су карактеристике овог зачудног позоришног „експеримента“. Одсуство свакодневног, значењског, не значи аутоматски и одуство рефлексивног, емотивног односа који се успоставља и без могућности утврђивања наратива. Гледаоци који прате Урбанов рад сигурно ће се сетити *Кишињевске руже* која је рађена по, или боље рећи преко текста Ота Толнаија.

Игор Бурић (*Ниџи*, Позоришни музеј Војводине, 2021)

Критике су део пројекта „Критичарски караван“ који реализује Удружење позоришних критичара и театролога Србије, под покровитељством Министарства културе и информисања

ЗАУСТАВИТЕ ЗЕМЉУ, СИЛАЗИМ!

ЗОВЕ МЕ НЕСТАЛО ВРЕМЕ

Чарлс Буковски, *Живоџи из конџејнера*
(*You Get So Alone At Times That It Just Makes Sense*)
(www.vojvodinaSAFE.com > page8)

ветар је јак ноћас
ледени ветар
и ја мислим на
све оне бескућнике.
надам се да неки од њих имају
флашу црног вина.
тек кад си бескућник
приметиш да је
све
нечије власништво и да постоје браве на
свему.

тако је то у демократији:
узмеш шта можеш
трудиш се да то задржиш
и додаш нешто
ако је могуће.

тако је и у диктатури:
осим што тамо или поробе или
униште своје поданике.

ми само заборављамо наше.

у оба случаја је
јак ледени ветар.

Постоји песма за сваку емоцију

Није добро да је човек сам (Прва књига Мојсијева, Постање).
Када је човек сам, увек је у лошем друшћиву (Франц Кафка)

Приредила А. К.

ИНТЕРВЈУ

Дејан Пројковски
редитељ представе
„Дервиш и смрт“

МИ ЗАБОРАВЉАМО ДА СЕ И САМИ МЕЊАМО

Дејан Пројковски редитељ је бањалучке представе *Дервиш и смрт*. Док се на сцени у позадини расклапала огромна сценографија, а радници убрзано расклапали Селимовићев свет, исто како се свакодневно растаче наш, пред нашим очима док мирно стојимо, Пројковски је за Билтен говорио о томе како заборављамо да се током живота мењамо, и како морамо да се мењамо, о лепоти те промене, о питањима које теглимо кроз сав живот и на које одговори често зависе од нашег животног доба.

Када се на сцени чисти такав писац, какав је Селимовић и његов роман над романима, мора се имати поштовање према свему шоме, али кад се једно уметничко дело храни другим, штај који ствара дело које се храни мора према делу из кога црпи имати однос сина према оцу кад сазрева и уссијаје прошив оца да би уссијао неко. Како се ствара предрсшава између шта два принципа?

● Последњих година радио сам представе базиране на великим делима: *Браћу Карамазове* и *Коцкара* у Софији, *Ану Карењину* у Новом Саду, *Буру* у Подгорици. Ових година некако радим доста велике романима и чини ми се да сам нашао кључ, створио неки систем како да не поставим то дело на сцену, него да га са глумцима проживим на сцени.

То покушавамо да урадимо током настајања представе, да роман не буде само мотив за представу. И зато је главно питање како Мешин језик превести на сценски, позоришни језик, уз максимално поштовање великог дела. То се види у нашој структури, апсолутно пратим приповедну линију писца. Најтеже је било превести лепоту његовог језика, приказати на сцени те фантастичне описе, то богатство речи.

С друге стране, испричати ту ванвремену причу о томе шта индивидуа може против система, било ког, јер то је универзална прича, хамлетовска.

Посебан сегмент је тај осећај, атмосфера касабе, у којој се све и истовремено ништа не догађа. Људи се рађају и умиру

борећи се са самим са собом, а онда и са моралом, јер сви имају дефиниције морала.

И сценографија нам је помогла да проговоримо о атмосфери касабе, представа и почиње њеном сликом која је у књизи фантастично описана. Ту су дервиши, улице се отварају и затварају, и тек онда се отвара та прича о дилеми шта човек треба да уради кад има само два дана да спаси свог брата, на шта је све спреман. На тим лирским моментима описа касабе и тој страшној дилеми, градили смо Селимовићев свет.

Ко је Ахмед Нурудин данас? Шта је јединац у овој нашој касабџи, звала се она Нови Сад, Скопље, било који град у региону, може проћи, не власи, не система који постоји захваљујући тој индивидуи, њеном ћушању, дакле онога што је сам успројио постојећом свој личној ћушању и незамерања и што подржава својим неделањем?

• Наш дервиш има то... У животу често грешимо, у ствари заборављамо да се и ми сами мењамо. Увек се бавимо околином и другим људима, то нас мења, али истовремено заборављамо да је најважније променити себе. Постати бољи човек. Шта значи рећи љубав? Значи да волиш. Шта значи заиста неком опростити? То је и на Балкану велика тема, праштање. Имаш ли снаге за то? То су питања која учемо за собом читав живот и зависно од нашег животног доба, те се дефиниције мењају, другачије гледамо на ствари, али то су четири-пет питања која носимо са собом цео живот. Наш дервиш бори се против система као универзалне метафоре, а највећа борба је променити самог себе.

Поводом представе цитирали сте Досвојевској који каже да ће лепоћа сасијати све. Где је лепоћа данас?

• Генерално, сви морамо схватити да свет може да се промени лепотом, не ружним стварима које чинимо. Ако говоримо и радимо ружне ствари, онда се окренемо лепоти као универзалном смислу уметности, позоришта, живота. И промена је лепота, мењање нас самих је лепота.

Радиће велике класике, а какав је ваш однос према савременим драмским писцима који, с њавом, врло грмко говоре о садашњости?

• Радио сам и савременике, пре две године Буре барућа, сада у Бања Луци радим Генетику Глембајевих [савреме-

Фото: Б. Лучић

ни текст Венка Андоновског, инспирисан Крлежиним делом, који је Пројковски режирао и у скопском Драмском театру]. Не делим текстове на класику и савремене, просто проналазим теме које ме занимају, које су креативни изазов и за мене и за глумце с којима радим.

Вечерас смо видели две глумачке школе – бањалучку и сарајевску. У свим њим срединама, срећите глумце са различитих академија, њихова боја је различита из милион разлога. Шта им је заједничко, у чему се биће разликују?

• Разликују се у својој индивидуалности а свима је заједничка вера у посао, у сцену. Сваки редитељ полази од тога и покушава читав глумачки ансамбл да одведе пут идеје, да узме од њих тај материјал, емотивност коју носе, начин промишљања о послу, делу и онда се ствара неки заједнички свет. Генерално, глумци на Балкану, у позоришту посебно, нешто је најбоље што имамо. Они имају страст, темперамент, енергију... Све што носи Балкан, у глумцу је. Велика срећа је што радимо на Балкану, јер тога нема нигде другде.

Када радим представе, увек ме занима како ћу наћи праву емоцију, где су границе свега тога? Како је рекао наш дервиш, како реаговати кад сазнаш да ти је брат умро, како преживети тај људски бол, шта се тад догађа човеку, шта се са њим догађа на сцени?

Који је ваш осећај свега у новонасталој пандемијској ситуацији? Мењамо ли се, колико је корона променила људе, а колико је све остало исто да истије не може бити? На тренућак се на почетку учинило да ништа више неће бити исто, али...

• Док је била корона схватили смо једну ствар – свет без уметности апсолутно је бесмислен. Када не би било уметности, шта бисмо радили: бројали колико смо конзерви бацили у море, колико је делфина угинуло због нафте... Током короне сви смо се подсетили да је смисао постојања тај контакт. Кад нисмо играли представе или смо их играли пред малобројном публиком, подсетили смо се колико је велика магија позориште.

Корона ме је подсетила на тренутке када се враћамо са неке сахране, кад у глави негде лебди, ОК, враћамо се, спасили смо се, нисам ја... Тада размишљамо, треба да будемо мало бољи људи, морамо се разумети и више волети, али као што каже наш дервиш, брзо то ми заборавимо.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

Фото: Б. Лучић

Жељко Еркић

Хасан у представи
„Дервиш и смрт”

ЖИВОТ ЈЕ ОНО ШТО БИВА

Глумца Жељко Еркић у „Дервишу и смрти” Народног позоришта Републике Српске Бања Лука тумачи лик Хасана. За Билтен разговарамо о процесу настанка представе, Хасановој животной снази, паузама које је изазвала пандемија и великом поверењу које је успостављено између редитеља представе Дејана Пројковског и ансамбла.

Шта је вама било важно док сте креирали Хасанов лик?

• Била ми је велика жеља да играм Хасана. Ми глумци, поготово док смо млади, имамо велике жеље везане за улоге, просто чезнемо за неким ролама које и не одговарају нашем хабитусу... А улога Хасана дошла је у правом тренутку, веома ми одговара, трудио сам се свим својим глумачким биће да га истинито изнесем на сцену. Надам се да сам успео, заправо да смо успели и направили добар посао. Хасан и Ахмед Нурудин су две стране истог новчића, чак веома слични, само што су се предали различитим смеровима у животу.

Сарадња са Пројковским – како је изгледала, како је текао процес?

• Сарадња је необична, нетипична. Кренули смо од Симовићеве драматизације, али већ на другој проби добили смо роман *Дервиш и смрт* и по њему стварали своју драматизацију. Чини се да то и јесте најбоље решење.

Драматизација је настајала у шоку процеса?

• Управо кроз читајуће пробе, око месец дана, што је било драгоцене. На крају читајућих проба једноставно знате све, кад изађете на сцену имате утисак да се све само постави. Дејан Пројковски је млад редитељ који много ради у региону, али и у Бугарској, Турској... Све његове представе су нека врста спектакла, то је просто поетика коју негује.

Настављаће сарадњу са Пројковским?

• Сада радимо *Господу Глембајеве*, планирана је премијера за четврти јул. Изузетно смо добро сарађивали у *Дервишу и смрти* и поласкани смо што настављамо сарадњу, што је Пројковски задовољан и што и даље радимо са њим. По реакцијама колега из Новосадског позоришта, у којем је Пројковски режирао *Ану Карејину*, схватили смо да је велика ствар што тако брзо опет сарађујемо са њим.

Фото: Б. Луцић

Шта вам је донело поновно читање „Дервиша и смрти”? Колико је роман из те персјективе другачији?

• Одлично питање. Схватио сам да је тај роман врста литературе, књига коју можете читати где год је отворили. Све је у мислима, ко је књигу читао не мора хронолошки да прати, свугде наилазите на мудрост.

Представа је настајала у време пандемије. Како је то изгледало?

• Имали смо генералну пробу првог дана локдауна. То је био 13. мај и било је по принципу, само да изведемо генералну пробу, и то је то. То је за ансамбл било веома тешко. Донело нам је тугу, разочарање, морали смо се суочити са неприродном паузом од неколико месеци, пола године заправо. Шалимо се да смо с овом представом имали већ три или четири премијере (смех): ту једну интерну, па кад је било неко мини отварање Позоришта премијеру... ово је први пут да играмо пред пуном салом, без размака. Посебно смо катарзично доживели аплауз и овације публике која стоји. У матичном позоришту представу смо играли двадесетак пута. Бањалучка публика мало другачије реагује, и заиста смо одушевљени подршком публике. Поготово што људи данас немају пардона: ако им се нешто не допада, они устану и оду.

Каква је реакција бањалучке публике?

• Одлична. Кад кажем да је реакција другачија на Позорју и у Бања Луци, мислим на то да нас наша публика добро познаје и има, за нијансу, спонтаније реакције. Хасан носи у себи и једну дозу комике, што је увек испраћено смехом и аплаузом...

Зашто је важно данас ираћи ову представу? Зашто је Селимовић данас важан?

• Меша је данас важан на више нивоа. Не само *Дервиш и смрт* него и *Тврђава* је данас важна и можда, по мом мишљењу, слојевитија. Ово је борба човека са собом и светом, то је Нурудин. Данас је потребно освестити ту борбу, поготово што опхрвани мноштвом непотребних информација, одсуствујемо из сопствених живота, губимо из вида оно што каже Хасан: Живот је оно што бива.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

Алмир Башовић

писац драме „Крекетање“

ПРЕСТАЛИ СМО ДА ВЕРУЈЕМО ДА ЈЕ МОГУЋА ПОСВЕЋЕНОСТ

Драмски писац и професор Алмир Башовић по чијој драми „Крекетање“ смо погледали представу у режији Алеша Курта и у извођењу Народног позоришта Тузла, говори о разлозима за писање ове драме, позицији драмског писца, значају Позорја као фестивала, најзад о лепоти и проклетству писања...

Аристофанове „Жабе“ су биле инспирација за комад „Крекетање“. Ово је комплексан комад, које друге његове њланове бисте исшакли?

• Осим Аристофанових *Жаба*, инспирацију сам нашао и у Раблеу, затим у *Посланици о ойрошћењу* исламског мистика Ал-Ма'арија итд. Ово је, заправо, варијација најстарије приче, а то је прича о путовању на онај свет и прича о светом којег смо се у театру олако одрекли. Престали смо веровати да је могућа посвећеност и почели веровати да је дух могуће поседовати. Оног момента кад смо у то поверовали, у театру смо већ постали слуге људи који живе искључиво у спољном свету и које интересује искључиво моћ. Ова драма је прича и о томе да, како би рекао Гомбрович, писци сву своју снагу црпу из своје слабости.

Драма је уиризореном добила шело, а што шело чини армија љумаца који заиста уживају итрајући. Какав је то осећај за писца?

• Након дуго времена немам отпор према речи армија. Јер Алеш Курт је од овог сјајног младог глумачког ансамбла успео да направи формацију која заиста игра као да брани достојанство позоришта. Човек постаје драмски писац с потајном надом да ће неко с оволико страсти играти његове ликове, да ће редитељи с оволико позоришне културе и склоности ка игри режирати његове комаде.

Интересантно је да је лик Изиди инспирисан стварном Изиди, суфлерком тузланског Позоришта, како бисте је објаснили, представили?

Да, у *Крекетање* сам укључио неколико анегдота из живота стварне суфлерке Изете Девеџић. На пример, анегдота са Гадафијевом сликом у пасошу и испитивањем на италијанској граници заснована је на стварном догађају. Тај поступак увођења стварних догађаја и особа је стар

колико и сама комедија, налазимо га још код Аристофана. То ми је омогућило да без претераних резова публику увучем у фантастични свет једног путовања.

Период ковид изолације је неминовно време сусреша са самим собом – шта Вам је донео тај период, пре свега као писцу?

• Догодило се да сам довршио књигу студија *Калем и биљези* која у поднаслову сугерише да се ту бавим сенкама рата, смеха и границе. Књига је објављена у Загребу крајем прошле године. Такође, када је почела пандемија, мене је то вратило на почетак рата, тако да сам кренуо писати прозу о рату и одрастању, као неку далеку посвету *Дневнику о Чарнојевићу* Црњанског и *Грозданином кикоту* Хамзе Хума. Генерално, пандемија ме је научила у којој мери је човек биће сусрета и колико је сво ово штанцовање тзв. друштвених мрежа и начина комуникације заправо осамило човека као биће.

Како видиш будућност драмског писца?

• *Крекетање* је комедија с тезом. Та теза сугерише да се ни живот ни позориште не могу обновити споља, било каквим декретом. Позориште се увек обнављало изнутра, тако да је будућност драме сасвим сигурно повезана са том обновом театра и поновним враћањем драми. Докле год се у позоришту буде причала прича, то ће значити да је драма потенцијално присутна на сцени. Мислим да смо сви поприлично уморни од приповедања на сцени, од претварања глумаца у спикере, од диктатуре редитеља. Велики Гавела је говорио да је разлика између диригента и редитеља у томе што се редитељ не види на сцени.

Оно што се кроз Позорје провлачи као нишане које користиондир са више представља, ја и са „Крекетањем“ – колико је човек власник над својом судбином?

• Драма је једина форма која мора створити барем привид слободне воље или мора поставити барем питање о људској слободи, чак и када то не жели. Лик нешто хоће, а сиже показује домете и могућности његовог деловања. У овом мом комаду ради се о апсурдном размимоилажењу између онога што Талије хоће, а то је да у свом позоришту запосли бога позоришта Диониса, и онога што му се догађа, а то је смрт од смеха.

Фото: Б. Лунич

Шта бисте рекли о значају Позорја данас? Гости сће фестивала више од деценије. Тузланско позориште је први пут на Позорју и то је изазвало велико узбуђење у широме представе.

• На Позорје долазим од 2008. године, када је овде објављена моја књига *Чехов и његов њор*. Чехов је веровао да климатски и географски услови могу одредити карактер људи. Мислим да на Позорју има нешто од тога. Остало је отворено и широко као војвођанска равница, досад је успело ублажити све сукобе и разлике у мишљењима, сачувати дијалог, понудити неку врсту јединства у различитости. А то су најважније особине позоришне уметности. Велика је ствар за тузланско Позориште да први пут у својој дугој историји суделује на Стеријином позорју. Сигуран сам да ће директор Мирза Ђатибушић ово схватити као прилику да покуша изградити неко ново позориште, као што то сугерише плакат представе. Богу хвала па о драми и позоришту знам довољно да од тога могу живети, тако да не морам продавати своју стварну или измишљену идеологију. Ипак, морам рећи да се пролетер у мени нада како ће ова представа барем подсетити на то да би неки млади људи могли почети јести хлеб од страсти и талента који поседују. Из ансамбла тузланског Позоришта у *Крекеџању* су само два глумца, истина најбоља, а то су Сениша Удовичић и Елвис Јахић. Остали су, предвођени врло талентованом Јасмином Дедић-Ибрић, или студенти или незапослени глумци. Кемал Башић је урадио одличан посао и на овој и на пар других представа овог позоришта, али због нечега то позориште још увек нема запосленог драматурга...

Сениша Удовичић

гумац у представи
„Крекеџање“ НП Тузла

СВЕ ЈЕ НЕКАКО ИЗАШЛО ИЗ ВИНКЛА

Све се отело од оних околности под којима смо живели, или познавали их као задате. Све је мало другачије: другачије се односимо према свему, и ми глумци, и људи који раде на сцени. А кад смо угрођени, увек се враћамо истини и култури, у разговору за Билтен каже гумац Сениша Удовичић.

Да очи глумца не би биле празне, мора имати интеракцију с партнером на сцени, однос према тексту, мора разумети редитељску визију, себе, и много тога гумац мора, да очи и душа публике никад не би биле празне. Да се све то постигне, морају се причати приче, оне су у основи човечанства, по њима се разликујемо од свега живог и неживог на овом свету... О причама у разним облицима било је овде речи...

Устели сће да „езнеџе“ корону, еџо вас на Позорју. Како је било до Позорја, како се ваш џеџар носио са њом? Маске, дисџанца, има џредсџава, нема џредсџава, има џублике, нема џублике...

• Опште лудило, као и свугде. Била је велика паника на почетку, када смо схватили да неће проћи за неколико дана, а посебно кад је стигао први пик првог таласа... Схватили смо да ће трајати много дуже...

Можда као раџ, чеџири џодине...

• Баш смо о томе и причали, да нам све личи на својеврсни рат. У неком тренутку смо почели да радимо, па смо изгuralи неку премијеру након прве паузе у септембру, потом у децембру почињемо да радимо *Крекеџање*. Онда опет пик неког таласа, опет маске, дистанца, на сцени читамо текст неко време, и крећемо у простор. Пазили смо се до прве пробе, док нас Алеш није угурao у један ормар, нас осморо. Свака дистанца је изгубила смисao, договорили смо се да после проба идемо кући, нема журки, дружења, држаћемо се као неки кластер. Било је то важно, јер представа много зависи од физичког контакта.

Фотос: Б. Лучић

Која би била џорука младом драмском џисцу?

• Драмски писац је човек који између себе и такозваног стварног света поставља посреднике. Мислим да је за младе драмске писце важно да не посустану уколико им се с правом учини да та чињеница умножава неспоразуме између њих и света. Лепота и проклетство писања драма јесте у томе што су намењене извођењу на сцени и што морају рачунати на живог човека, са свом његовом лепом компликованосту. Треба се чувати брзог успеха, јер он успављује. А драмски писац је човек који не сме чврсто спавати, мислим да му је пуно боље сањарити о равнотежи између субјективног и објективног, ма колико га свет уверавао да та равнотежа није могућа.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

Преживели смо пандемију јер нисмо имали паузу у раду, с друге стране, био је то мучан период, сви су говорили како живимо неизвесан живот, а мени се чинило да је био баш извесан: све је било предвидиво. Пробудите се, ставите маску, идете на посао и вратите се. Ужасно досадно, монотono. Веселио сам се зато пробама са Алешом. Биле су забавне и веселе, и мој смисао живота тих дана. Сад смо, ето, ту.

И дан-данас важно је причаћи приче, приче рађају дијалоџ, што је посебно важно у нашем времену монолојзирања, можда рађају и емисију. Можемо ли се кроз позориште и приче које оно прича на сцени враћати дијалогу?

- Сигурно, то је једна од основа нас хуманоида, то што можемо да комуницирамо. Зато смо и, назовимо, доминанта бића на планети, јер смо успели да развијемо комуникацију и зближавање, те окупљање у друштвене заједнице.

У неком тренутку пребрзог технолошког развоја, просто смо заборавили да комуницирамо. Уобичајена слика: и млади и стари седе, не причају, већ типкају по телефону. Друштвене мреже су све само не друштвене. Заиста је важно да се приче причају. И кад постајемо људи, од самог детињства, мама, тата, бака, дедо, нена, читају нам приче у којима, и из којих, откривамо нови свет.

Сјас је у причама, а где још чуци?

- Спас је и у путовањима. Били смо ограничени трајањем ковида, али путовање може да буде све. То сам освестио кад сам схватио да путовање не почиње стицањем на неку дестинацију, већ оног тренутка кад напустиш кућу. Кад кренеш на летовање или било које путовање, не треба од тога правити муку, већ сести у аутомобил и покушати уживати.

У том смислу свака је представа путовање. Кроз причу и само путовање упознајете нове људе, културе, али и самог себе. И никад нисмо исти на почетку и на крају неког путовања. Нешто се промени.

Фото: Б. Лучић

Ко је власник позоришта данас: власи, директори позоришта, директори фестивала, редитељи, или би можда требало да буду глумци, јер на глумцу позориште стоји. Помало се чини да је то заборављено.

- Све се отело од оних околности под којима смо живели или познавали их као задате. Све је мало другачије: другачије се односимо према свему, и ми глумци, и људи који раде на сцени. Све је некако изашло из винкла, с тим што ни онда, кад је све било устројено војнички, није било ОК. Нека се средина мора наћи између правог реда, рада и дисциплине, на једној страни, и слободе коју нуди сцена, што је неописив осећај. Треба постићи баланс.

Позориште је ту првенствено због публике. На крају крајева, ако публике нема, коме ми радимо – а видели смо током епидемије да без ње нема смисла.

На намештају у сценографији представе биле су записане неке мисли, а можда је најубичајивија „Душа и очи публике празне су“, јер кореспондира и са шемом представе. Та реченица звучи доста узнемирујуће.

- Враћамо се на тему отуђености од свега... Та реченица настала је престанком комуникације, тиме се враћамо и теми ковида – испразнили смо се... У уобичајеним околностима, кога брига за поезију и лепу причу, али кад је дошао ковид, десило се нешто слично рату: људи слушају поезију на радију, плачу, у корони почели су да шерују Радета Шербецију. Шерује га човек који никад није прочитао књигу. Људи се промене, због промене и путовања кроз себе, почињемо другачије да гледамо на ствари, другачије их доживљавамо и осећамо. Оно што смо мислили да је неважно, постаје уистину важно. И увек кад смо угрожени, враћамо се истини и култури, само ту је спас.

У представи глумац каже да је глумац постао сикер. Смешта ли вам то?

- Смита ми. Волим и традиционално позориште, а волим и експеримент, волим другачије, волим да се проба нешто ново, јер ако то не радимо, постајемо досадни, предвидиви – и другима и сами себи. Волим класику, треба да је буде, посебно у народним позориштима, да би нова млада публика могла и то да види, да перципира класични театар, па онда да конзумира модерно. Важно је да први корак буде с публиком у класичном смислу, али не у класичном маниру сто хиљада страна, овештало, већ класично у погледу глумачке игре. Да очи глумца не би биле празне, мора имати интеракцију са партнером на сцени. Зато је важно класично позориште.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

ЈУЧЕ НА ПОЗОРЈУ

Округли сто: О дијалогу између сцене и њених „бочних страна“

БОЉИ ПРОСТОР ЗА „ТЕХНИКУ“ И ОНЕ КОЈИ ДОЛАЗЕ СУТРА

Организатор: Сцен (Центар за сценски дизајн, архитектуру и технологију), Департаман за архитектуру ФТН Нови Сад

Модератори: **Романа Бошковић Живановић** и **Радивоје Динуловић**

„Велики духовни и стваралачки свет унутар света театра“, људи и њихове силе „да дизајнирају, да сцену замисле и изведу, да глумце обуку и да им сашију, да запишу музику или да је склопе, да осветле и озвуче, да сликају или вајају за сцену, да рукама и радом изведу, да праве куће као позоришта или да било који простор учине сценом“ (архитекта Ранко Радовић у у каталогу првог Бијенала сценског дизајна).

Горњи редови исписани су пре четврт века.

– Од тада до сада није успостављен бољи, ефикаснији, сврсисходнији и праведнији система рада у секторима технике у нашим професионалним позориштима. Напротив – продукцијски услови су све тежи, број запослених је све мањи, њихово знање и искуство све оскудније – наравно, уз бројне изузетке који, ипак, правилу иду у прилог. Већ су одавно неопходне системске промене у схватању и вредновању техничке продукције, у образовању, у формално-правним оквирима. Услов за то је успостављање заједничког става, па потом и напора свих нас – редитеља и глумаца, позоришних управа, школа и факултета и, наравно, сценских мајстора и техничара – да створимо нови покрет за суштинску трансформацију места, улоге, вредновања и начина техничког рада у позориштима. Томе је, као један од првих корака, посвећен и овај округли сто – рекао је **Радивоје Динуловић**, архитекта, редовни професор Центра за сценски дизајн, архитектуру и технологију, Факултета техничких наука Нови Сад, у уводној речи, јуче на Камерној сцени СНП, где се одржавао Округли сто О дијалогу између сцене и њених „бочних страна“.

Фото: М. Блашковић

Организатори Сцен и Стеријино позорје окупили су људе различитих професија везаних за позориште „с ове и оне стране бине“, а из различитих градова Региона.

Није им била намера, како је наглашено, да говоре о „ужасном стању“ у техничком сектору у већини професионалних позоришта, већ да, као неформална мала заједница, заједничким напорима, изнедре нешто што ће донети промену. Дакле, не да говоре како је страшно у позоришту, већ да сагледају шта могу да ураде да би било боље. А, то боље, тај бољи простор, потом, да донесу другима, који долазе сутра. Циљ је и да се људи који припадају „техници“ у театру, без којих нема позоришта, учине што видљивијим, да цене себе и да их други цене. Разговори о овој теми почели су пре годину и по, а трајаће, договорили су се актери, десет година. Па, полако, али до циља!

Пројекат ScenТес позорнице бави се успостављањем типолошке класификације позоришта, као и радних места у техничком сектору у позориштима у Србији. Настао је на темељима успешног истоименог међународног пројекта, који је реализован од 2012. до 2016. године. Један од основних циљева је усавршавање запослених у техничким секторима позоришта у Србији.

Лане, овде покренути пројекат прошао је своју прву фазу – истраживање три професионална позоришта у Србији (Атеље 212, Народно позориште Ужице и Шабачко позориште). Резултат истраживања је ослонац у примени принципа, процедура, система и организације рада у техничкој продукцији.

Своју основну улогу Пројектни тим види у процесу креирања система за стицање формалних квалификација за запослене у техничким секторима професионалних позоришта и успостављање система образовања за занимања у оквиру „технике“.

Дефинисан је и предлог за наставак и развој пројекта, у 25 тачака.

У исто време, радним позицијама на позорници (технички директор, његов заменик, инспекцијент, шеф позорнице, реквизитер, оператер сценске механике, радник на цуговима...) у Светлу (дизајнер светла, реализатор, опертер...) и Звуку (дизајнер звука, реализатор, оператер...) повучене су линије одговарајуће стручне спреме, од седмог до трећег степена.

Све ово, уверени су чланови Пројектног тима, требало би да, између осталог, успостави и право партнерство међу људима различитих струка у позоришту.

Јер, сматра Динуловић, не постоји права подршка уметничком раду, углавном се све своди на личну потребу, контакт

Фото: М. Блашковић

и ангажман. А, данас, на жалост, живимо у времену у коме нешто што је било светиња, сада се само „ради, одрађује“, а то у позоришту не сме и не може!

Учесници: **Синиша Бокан**, филмски и телевизијски уметник, редовни професор и декан Академије уметности Нови Сад; **Дарко Недељковић**, архитекта и сценограф, Београд, редовни професор Факултета техничких наука Нови Сад; **Бесфорт Идризи**, глумац и редитељ, доцент Факултета драмских уметности Скопље, С. Македонија; **Јована Караулић**, продуцент, доцент Факултета драмских уметности Београд; **Стефан Јуанин**, глумац, уметнички саветник Народног позоришта „Тоша Јовановић“ Зрењанин; **Горан Мирковић**, сценски дизајнер, менаџер технике и информационих технологија Позоришта Атеље 212 Београд; **Раде Букумировић**, дипл. инж. електротехнике, технички директор Новосадског позоришта – Újvidéki színház, Нови Сад; **Марина Сремац**, костимограф, Српско народно позориште Нови Сад; **Марија Калабић**, сценограф, Народно позориште – Narodno kazalište – Népszínház, Суботица; **Ана Григоровић**, редитељ, Народно позориште Београд.

Бранислава ОПРАНОВИЋ

ОКРУГЛИ СТО: КРЕКЕТАЊЕ

МОРАМО УРОНИТИ У СЕБЕ!

Округлом столу о представи *Крекеташање* (Народно позориште Тузла) присуствовали су аутор текста **Алмир Башовић**, директор **Мирза Ђатибушић**, глумци **Елвис Јахић**, **Јасмина Дедић Ибрић**, **Синиша Удовичић**, **Хасан Сушић**, **Елмир Кривалић**, **Јасмина Ибрахимовић**, **Лука Спасојевић**, **Селма Гусинац** и **Самина Мујкановић**.

Водитељ **Влатко Илић** је позвао писца Алмира Башовића да прокоментарише метапозицију односно позицију театра у оквиру представе. Када је реч о инсценијама и редитељским поступцима, то је нешто што је познато позоришној публици, али је занимљиво јер се примећује у представама у овогодишњој селекцији.

Алмир Башовић. „Задовољство ми је што сам на Стеријином позорју. Мислим да је човек, пре свега, биће које је способно да размисли о себи. Није случајно што је позориште питало себе шта је позориште. Аристофанове *Жабе* су прве поставиле то питање. Почиње да ме нервира уверење да живимо у ексклузивном тренутку, немамо потребне дистанце да кажемо себи понешто о томе шта је то наше добе. Уметност се углавном бави питањем шта је уметност. *Крекеташање* је комедија с тезом, с питањем да ли је позориште суштински блиско животу. Пандемија нас уверава да се уметност покреће изнутра. Не можемо рефлектовати себе у садашњем тренутку.“

Водитељка **Исидора Поповић** је рекла да је представа изнела сва питања која су у пандемији сажета у расправи да ли ће

позориште преживети и у коме облику. „Изненадила сам се кад сам схватила да је комад написан 2018. године, кад није била пандемија овде.“ Поставила је питање наслова представе.

Алмир Башовић је рекао да је кренуо од Аристофанових *Жаба*. „Најстарија прича је повезана за оглашавања жаба. Следећи аспект који је био важан јесте са људима који моле да им се опрости. Глумци који играју жабе на сцени пречесто одустају од потраге.“

Гласање публике за најбољу представу Крекетање – 3,52

Влатко Илић је упитао глумце о телесности у представи и да ли је постојала идеја о телесним сценама, посебно што нису прелазна решења, већ важан сегмент ове представе. Физички театар није успео да заживи.

Јасмина Дедић Ибрић: „Ми смо прво месец дана радили кореографије без икаквих упута. Само смо радили и извршавали радњу. Сматрали смо да има неко паметнији од нас ко зна шта ради. И тако је било. Имали смо суштински процес само што се покрета тиче. Нисмо имали одговор на питање зашто је то потребно, али када се све саставило у целину, схватили смо. Имали смо и часове аикида, али то смо избачили. С покретом нас спаја однос текста и покрета. Све се уклопило у најбољем смислу, органски смо све то радили. Тражили смо те ритуале у себи. Тражили смо Диониса у себи. Лепо искуство је било спојити себе са физичким театром.“

Елвис Јахић: „Те вежбе су биле прво што смо радили. Потом смо се бавили текстом. Питање је шта одређена вежба изазива у публици. Публика може више ствари да намашта него ми на себи. У сцени кауч где клизимо, немамо никакву врсту емоција, публика долази са одређеним утисцима.“

Исидора Поповић сматра да представа подразумева огроман регистар глумачких средстава. Препознаје се оно базично школско, вежбе са сценског покрета.

Елвис Јахић је рекао да је те вежбе више научио на овим пројектима. „Те ствари су замишљене на такав начин. Углавном је реч о вежбама импровизације.“

Фото: Б. Лучић

Мирза Ђатибушић, директор Народног позоришта Тузла: „Ово је прва представа која није добила аплауз. То је заправо од почетка редитељска намера, да публика доживи осећај бивања на сцени. Ако се сећате, била је пројекција људи који пролазе на зиду. На крају публика учествује као сам актер у представи. То је аутоиронични осврт позоришта у позоришту. То је логичан закључак да и публика најчешће из мрака посматра представу, а на овај начин делимо и одговорност и страх и срећу и све оно што позориште носи.“

Јасмина Дедић Ибрић је рекла да је на сваком извођењу тако.

Изета Девеџић, суфлерка Изи и инсципијенткиња, захвалила је господину Кемалу Башићу. „Синоћ сам захвалила Амиру. Наши глумци су све схватили. Њихова уметност и борба за нешто приказано је феноменално. Синоћ сам била одушевљена, синоћ је била боља него претходни пут. Не могу никога да изоставим и хтела бих да похвалим колективну игру, тонце, осветљење, костимографију. Нема позоришта и умености без тог колективног рада. Битно је да сви дишу као једно.“

Влатко Илић каже да се често заборављају сарадници који су иза сцене, који заправо воде целу представу.

Јасмина Дедић Ибрић је рекла да је био велики изазов радити ову представу, све је на танком леду кад се пређе у имитацију. „Изазов је гледати испред себе оно што треба да будеш ти у наредним сатима. Јако је осетљиво. Лако је причати после неког како је неко стварао. Када је та особа ту, имала сам осећај да то није довољно добро и да треба другачије да се уради. Људи који су гледали представу говорили су да је добро. Велики изазов је и јако је лепо. То може бити велика замка. У једном моменту се мора направити мала дистанца.“

Влатко Илић је покренуо тему улоге драматурга у позоришним процесима. На овом Позорју је публика имала прилику да гледа драматизације романа.

Фото: Б. Лучић

Драматург представе **Кемал Башић** је рекао да се морамо бавити собом у позоришту. „Морамо да се окренемо унутра, да истражујемо трауме, својом структуром ова представа задира у суштину. Ово може бити позориште писца. Када је драматург између глумца и редитеља, то је за њега ноћна мора. Теже је бити драматург него редитељ представе, али је изазовно. Све време сам покушавао да не одем на све стране и да остане чврста структура.“

Драгољуб Селаковић се јавио из публике и похвалио цео тим представе. **Светислав Јованов** је додао важну информацију да при писању критике није довољно освестити ниво интервенција Алеша Курта. Оно што писац тражи није оно што се дешава на крају, у редитељској верзији. То сам сад на Позорју освестио. Имамо уметност да не бисмо умрли. То је оно зашто трагамо за тим у позоришту. Постоји узор којем ћемо се вратити. Ми смо и смрт освојили, његови јунаци су сами.

Јасмина Дедић Ибрић је рекла да су глумци у процесу истраживања схватили ову представу као дубинско путовање у себе. Или имаш или немаш.

Елвис Јахић истакао је да су у представи трагали са собом. „Ми смо изврнули позориште, у смислу магије, позовемо публику да прошета са нама и види све што смо радили. Зато је то и најлепши посао на свету.“

Милена КУЛИЋ

Фото: Б. Лучић

СТУДЕНТ КРИТИЧАР: КРЕКЕТАЊЕ

ЗАЛУТАО САМ У ДИГРЕСИЈУ

Крекетање по тексту Алмира Башовића и у режији Алеша Курта (Народно позориште Тузла) делује као грозничави сан о позоришту. У том сну наизглед све је савршено сразмерно и прецизно, подвргнуто логици сна, док споља гледано делује „запрљано“ и разбарушено, заједно са метапозоришним елементима који пружају утисак кратког буђења.

Алмир Башовић написао је драму реферишући на Аристофанове *Жабе*, али заменивши предзнак потраге. Уместо Диониса, који се заједно са робом спушта у подземни свет не би ли повратио песника Еурипида који ће понудити решење за проблем атинског друштва, код Башовића се управник позоришта Талије, заједно са суфлерком Изи, спушта у подземни свет тражећи управо Диониса који треба да „извуче позориште из дугова/гована“. Од Аристофана још је преузет мотив разматрања позоришне поетике (Аристофан заправо пише о песничком надметању Ескила и Еурипида, док се Башовић фокусира на различите позоришне струје и стремљења). Међутим, Аристофанов, а заправо митски (мономитски) заплет силаска у доњи свет тек је окосница за колажно низање ситуација подвргнутих различитим жанровским и стилским редитељским решењима.

Представа ликовно подсећа на *Једваносимсобоакаломи-стибо*, претходни рад Алеша Курта који је стериданска публика имала прилику да види – натписи кредом по зидовима и намештају, универзални костими, еклектична режија, али се знатно и разликује у погледу сложености. Наиме, представа *Крекетање* функционише на три плана. Први је онај метапозоришни (у ком, на пример, гледамо пробу сцене коју смо претходно одгледали одиграну), други је план приче (дакле авантуре у коју се Талије и Изи упуштају, одлазећи у доњи свет), док је трећи метафорички (на ком се Изи поистовећује са Богињом о чему ће речи бити у наставку). Осим значењских постоје и три физичка/дубинска плана саме сцене који су одвојени провидном завесом уз помоћ које се сцена трансформише по потреби – од Бруковог „празног простора“ до илузионистичке сценографије, која се, међутим, одмах онеобичи и назад, у зависности од тога којим током меандрира позоришни језик представе.

Велики број мотива и позоришних знакова наводи нас да се запитамо да ли сви они имају своје значење (и морају ли сви имати значење) или је део тога што видимо на сцени управо намерно насумичан, како би стално изазивао ефекат чуђења или новог. Међутим, као у игри у којој нам нису позната правила те ће нам бити забавно да покушавамо да их „провалимо“ само док се не уморимо, тако и ова представа у многим својим рукавцима има проблем комуникативности. Но, из низа мотива издваја се један, који пружа одговор на главно драмско питање – шта ће то, ако не Дионис, спасити савремено позориште?

Фото: Б. Луцић

У питању је суптилно спроведен мотив пчеле која „станује“ у Изиној торби. Суфлерка Изи у Доњем свету носи венац од цвећа, офингер уместо лука и стреле, воће, житарице и – пчелу. У контексту ослањања на грчку трагедију, асоцијација на богињу Деметру је јасна. Култ пчеле код Грка још је везан за Артемиду, међутим, како богиња која силази у доњи свет није особена за грчку митологију, питамо се да ли име Изи алудира и на египатску богињу Изиду, док реквизит плетене корпе подсећа на ликовно представљање богиње Иштар односно Инане, богиње плодности и рата која је такође најпознатија по миту о силаску у Доњи свет. Изи не осећа страх, она је спремна да се бори са опасностима, док у једној од финалних сцена рађа бар седам беба. Дионис није пронађен како су Талије и Изи наумили, као што у Аристофановој драми бог не поведе назад Еурипида по ког је кренуо, већ Ескила. Позориште, дакле, неће спасити Дионис већ Семела, јер она је та која „ствара“ (што је, наравно, будући жена задржало конотацију рађања од које би уметници могли мало и да „мрдну“, али чекаћемо неку другу представу за то). Но, шта то заправо значи?

Много се о позоришту говори у овој представи, међутим, много тога се и иронизује па тако не постоје довољно јасне индикације како да схватимо реченицу: „Разочаран сам због тога у шта се претворила позоришна уметност“, поготово узевши у обзир да је ово представа настала на даскама *Народној* позоришта Тузла. Свет представе стално се изнова гради и руши. У једном тренутку се топи восак сачињен од тела глумца, док нам у другом Талије рецитије Хамлетов говор глумцима. Глумци изговарају дидаскалије, док се у следећем моменту оспорава постдрамско позориште и лamentsира се над положајем писца/драматурга у позоришту. И колико год свеукупност позоришних референци и духовитих опаски („Немам да закољем драматурга, а камоли глумца“) била забавна, а глумачка игра физички захтевна и на изврсном нивоу (где предњачи Јасмина Дедић Ибрић као Изи), стиче се утисак да значење ове представе не треба тражити у садржају већ у начину игре. Хировитост, полет, рушење и грађење, чуђење, импровизација, стварање – игра је та која ће спасити позориште. Како да будемо сигурни у тачност овог тумачења? Никако. Јер кад бисмо били сигурни, већ не бисмо били у игри...

Мина ПЕТРИЋ
IV година драматургије
Академија уметности Нови Сад

ОКРУГЛИ СТО: ДЕРВИШ И СМРТ

ВЕЛИКИ НАРАТИВ НА СЦЕНИ

Округли сто о представи *Дервиш и смрт* Народног позоришта Републике Српске из Бања Луке окупио је редитеља **Дејана Пројковског**, глумце **Златана Видовића**, **Жељка Еркића**, **Ању Илић**, уметничког директора **Владимира Ђорђевића** и директорку Позоришта **Мају Додиг**.

Водитељка **Исидора Поповић** је отворила сесију истакавши да је овогодишња селекција богата драматизацијама романа. Поставила је питање како се роман који иде ка унутра, поставља у овако спектакуларном оквиру.

Редитељ **Дејан Пројковски** је рекао да постоје два нивоа у представи. „Први је дубоки психолошки смисао, као и код Хамлета, рецимо. У роману има места да се зидови те касабе померају и шире. То је била почетна идеја како да се прави тај свет. Заправо дервиш руши те зидове у себи и у туђим главама, а потом у систему. То је метафора борбе и у њему и ван њега. Мени је врло важно како направити позоришни језик од самог романа, како га представити у сцени. Ова форма наше представе је покушај да се бавимо позоришним језиком на најбољи начин, а то нису само текст и говор.“

Гласање публике за најбољу представу Дервиш и смрт – 4,59

Исидора Поповић је позвала да се у разговору осврну на драматизацију. „Имали смо више од месец дана за читаће пробе и дуго смо градили структуру. Саму драматизацију сам стварао у току проба. Важно је што дуже то радити, што више пута изговорити одређене ствари. За све нас је било важно да пронађемо наш смисао“ – закључио је **Пројковски**.

Златан Видовић: „Кад год се раде велики писци, њихове велике мисли свако тумачи на одређен начин. Велики напор треба уложити да се то усвоји. За мене као глумца ово је можда најзначајније искуство, добио сам прилику, Ахмед је у свакој секунди на сцени. Потребна је посебна психолошка припрема. То је за глумца најзначајније. Човек треба да буде срећан кад има прилику да изговара Мешине мисли и надам се да је публика то осетила. Изговарате мисли које су умрежене у наш народ, то су колективне мисли нашег народа. Ту је реч о човеку који се суочава са својим моралним препрекама. То није велики роман само нашег романа, то велики и светски роман.“

Водитељ **Влатко Илић** је у шали упитао да ли ће Цезар и Милица (коњ и птица) присуствовати разговору, подсећајући на специфичност ове представе да учествују и животиње. Питао је редитеља откуд тај повратак роману.

Дејан Пројковски је рекао да позориште заправо јесте слика друштва. „Позориште, као и друштво, треба изнутра да се мења. Читав систем треба да се промени. Позориште нас враћа на велика, кључна питања – шта је смисао, шта је Бог. Мислим да ови романи некако најбоље скенирају људску причу. Враћамо човека на сцену, као Диоген га тражимо и враћамо у позориште.“

Уметнички директор **Владимир Ђорђевић** прокоментаришао је програмску одлуку да се ова представа ради. „Био сам упознат са Дејановим радом. Овај роман је битан за нашу кућу, сматрао сам да ћемо се показати у најбољем могућем светлу. Публика од нас очекује све боље и боље пројекте. Сад смо у процесу рада, имамо идеју да радимо и наредне представе. Овим смо прешли лимите, трудимо се да испоштујемо све што редитељ тражи. То доноси велику радост нама као кући, публика се вратила, добили су нешто неочекивано. Нисмо до сада радили овакве представе. Надам се да ћемо наставити истим темпом.“

Влатко Илић је истакао да је доминантан ефекат визуелног и естетског. Поставио је питање количине текста у представи.

Дејан Пројковски је рекао да је реч о личном осећају како аутори представе виде роман. „Једино има смисла радити у позоришту када се коцкаш, кад искључиш математику, кад тежимо да представа буде истинска. Слажем се да позориште може да покаже шта би човек радио да има два сата да спасе свог брата. Бавили смо се крајњим границама људске психе.“

Жељко Еркић: „При креирању лика црпимо шта кажу други ликови о нама и једноставно се пустиш у то играње. Много веће и много дубље је кад смо радили на пробама. Толико дубоко смо ушли у те мисли, када дођем кући ја понављам текст у складу са својом животном ситуацијом.“

Исидора Поповић је напоменула да је постојао прекид рада пред саму премијеру. **Владимир Ђорђевић** је додао

Фото: Б. Лучић

Фото: Б. Лучић

да је то утицало на рад. „Практично смо померили извођење премијере за неколико месеци. Било је захтевно јер је велики ансамбл. Ишли смо главом кроз зид, радили смо као помахнители.“

Жељко Еркић каже да је добор што је постојала пауза. „Важно је да се текст слегне и да се размисли о томе. Битно је да се открије суштинска дубина.“

Ђорђе Дамјановић се јавио из публике с похвалама представи. Поставио је питање о реакцијама публике.

Из публике се јавила и **Нина Реџеповић** и рекла је да се у овој представи инсистира на спектаклу, што није неопходно. „Оно што се синоћ десило јесте да редитељ послуша пулс публике, ако је шта изашло из тих зидова изашла је емоција. Поменула бих музику и веома интересанта редитељска решења. Тај песак је одлична манифестација потреса који нам прети. Животиње имају феноменалну функцију, оне супер пркосе карактерима на начин да је један заробљен у том злу, други у потрази за слободом. Треба нам оваквих пројеката и желим вам још оваквих подухвата.“

Композитор музике у представи **Горан Трајкоски** поздравео је присутне и захвалио. „Ми композитори не причамо, али вас све поздрављам и захваљујем.“

Исидора Поповић је као важан фрагмент у овој представи истакла сценски говор, беспрекорно урађено. **Влатко Илић** је рекао да су у питању изазовни глумачки задаци.

Златан Видовић напомиње да је овај посао крвави рад. „У питању су сати и сати вежбања, добра улога се може урадити само ако се дубоко посветиш овом раду. Околности мењају ликове, како се ти ликови понашају у одређеним ситуацијама. Мени је највећа водиља био антички приступ овом комаду, да покушам да извучем из себе најдубље емоције које постоје у мени као бићу. Све остало би било мрмљање у браду и шетање по сцени.“

Ања Илић. „Ово је ново искуство за сваки ансамбл. Дејан је неко ко даје огромну слободу и указује велико поверење глумцу. На исти начин на који се бави комадом, он жели да и глумац тако делује на представу. Познаје материју од почетка до краја. Нема приступ наметања и пошто-пото не инсистира на неким стварима. Даје глумцу слободу од почетка до краја. Имали смо роман испред себе и пре-

дложак адаптације. Врло посвећено теми, писцу, комаду и представи. Ниједна реч није офрље, увек смо знали зашто се на неки начин изговара овај текст. Дејан је предочио концепт, идеје, у ком правцу се иде. Свака епизода може бити епизода серије, чини ми се да овде има много тема и свака би могла да постане представа. Дејан је желео да узмемо из ликова оно што нам треба на најбољи могући начин. Желим да кажем да је важно за глумце да редитељ дође спреман и да воли глумце. Њему су глумци важни.“

Дејан Пројковски је прокоментарисао: „Два месеца на сцени смо радили сваку пробу максимум. Не може се другачије радити овакав комад. Само се тако рађају овакви текстови.“

Жељко Еркић је рекао да је битно да глумци пажљиво гледају једни друге и на тај начин спречи да сценографија и животиње поједу глумце. **Ања Илић** је рекла да је битно што је била пуна сала. „На тренутак смо заборавили да је корона, изнова смо схватили која је потреба позоришта, на тренутак смо се сетила ситуације када смо били затворени и када смо гледали позориште. Једино има смисла када је пуна сала, када се ту дешава магија. Вратила се вера у позориште и публику.“

Директорка Позоришта **Маја Додиг**: „Као што је уметнички директор рекао, високо смо подигли лествицу и желимо да подигнемо још више. Следећа премијера је 4. јула, *Глембајеви*. Имамо исти ауторски тим. Мишљења смо да смо синоћ показали сву моћ и снагу коју позориште може да има.“

Милена КУЛИЋ

СТУДЕНТ КРИТИЧАР: ДЕРВИШ И СМРТ

ЧОВЈЕК НИЈЕ ДРВО...

Представа *Дервиш и смрт* је постављена у режији Дејана Пројковског у продукцији Народног позоришта Републике Српске Бања Лука. Нема потребе трошити речи на истоимени роман Меше Селимовића. Драматизација тако значајно дела је изузетно амбициозна замисао, посебно због тога што унутрашњи конфликт и мисли главног јунака чине најзначајније елементе романа, што преношење на позорницу чини још тежим подухватом.

Драматизација Дејана Пројковског прилично је верна роману, алу у томе и леже њене недоследности. За неке сцене је пронађено ефектно драматуршко решење, посебно у случају сцене у којој главни лик Ахмед открије издају Муле Јусуфа, као и у сцени у којој се Ахмеду у притвору привиђа Бегунац. Али, драматизација пати од ритмичке недоследности. Постоји мноштво разговора пренетих из романа који трају дуже него што ритам, који је представа од почетка задала, може да поднесе. Како се неке сцене пуне радње муњевито смењују, а након тога уследи дугачка сцена разговора, доби-

ја се осећај успорености и неуједначености у многим деловима представе. Уз то, неке мисли главног јунака нису пренете кроз радњу на сцени, већ кроз монологе. Али, ово се не деси довољно често како би могло да се протумачи као стилски избор, већ као још једна недоследност.

Свака сцена је режирана тако да остави јак визуелни утисак на публику, било да је то присуство белог коња на сцени или сако избоден ножевима. Посебно је импресиван начин на који редитељ користи сјајну сценографију Валентина Светозарева како би приказао осећања главног јунака. У једном таквом поступку, сценографија се креће тако да зидови притискају протагонисту док он покушава да се извуче из њих. Међутим, ово исто решење је поновљено неколико пута у току представе, што не би био проблем да није поновљено на потпуно исти начин. Многи редитељски поступци се понављају по неколико пута, али немају никакву градацију или промену, што ствара осећај репетитивности. Ова понављања посебно су напорна у сценама конфликта које увек прерасту у физички обрачун. Као да редитељ није могао да нађе различите начине да прикаже беспомоћност протагонисте у одређеним сценама, па на крају сваке неко мора да га баци на под и да га гази.

Фото: Б. Лучић

Глумачка екипа је такође недоследна. Неки се заиста истичу, као Жељко Еркић у улози Хасана, али одређени део ансамбла не преноси своје карактере у потпуности. Ово може бити и мана драматизације, али Ахмед Златана Видовића као да није у потпуности остварен на сцени. Златан Видовић у одређеним сценама успешно представља Ахмеда као интровертног дервиша који своја бурна осећања скрива под маском својих религијских убеђења, али у неким сценама је његова глума пренаглашена. У једном тренутку, Ахмед је беспомоћни дервиш који немо прихвата понижења, а у следећем се дерња и често је на ивици агресије. А за овакве промене у карактеру често нису дати јасни поводи.

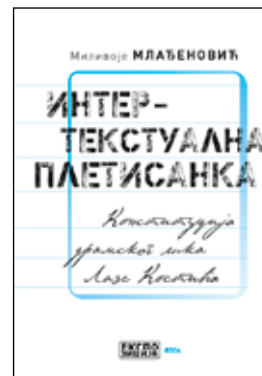
Најснажнији елемент ове представе је кореографија Олге Панго. Кореографија је сачињена од једноставних минималистичких покрета извођача, али је визуелно и емотивно савршено уклопљена у сваки тренутак представе у ком се појави.

Дервиш и смрт је пристојна драматизација романа Меше Селимовића. Представа је на тренутке импресивна, али

одређене недоследности у тексту и режији, као и поједини карактери који нису у потпуности развијени, стварају осећање да представа није реализована до краја и да не достиже пун потенцијал који одређени елементи у њој нуде.

Никола ЂОНОВИЋ
IV година драматургије
Академија уметности Нови Сад

НОВА ИЗДАЊА СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

Едиција „Експозиција“, 2020.

Миливоје Млађеновић:
„Интертекстуална плетисанка.
Конституција лика
Лазе Костића“

Поред изазовности и сложености теме – транспозиција историјске личности и то широко познате, о којој су нужно уврежени и различити стереотипи, у драмски лик – књигу др Миливоја Млађеновића *Интертекстуална плетисанка. О конституцији лика Лазе Костића* – пре свега одликује висок степен акрибије. Обрађујући ову тему на „узорку“ од седам различитих драмских дела (*Santa Maria della Salute* В. Лукића, *Ното volans* Н. Прокића, *Камо ноћи, камо дани* Р. Дорића, *Райсодија* Владимира Б. Поповића, либрето *Ленка* П. Зупца, драмска расправа *Гозба* П. Милосављевића, једночинка *Од раја до безњенице* З. Суботичког), Млађеновић се морао детаљно потхватити и анализе различитих драмских облика, чија различитост увелико условљава и другачији третман историјске личности транспоноване у драмски лик. Модерним приступом, теоријском поткованашћу и језгровитошћу, књига у великој мери превазилази оквире уже теме коју обрађује.

Издања Стеријиног позорја можете купити у прес центру СНП-а по промотивној цени од 300 динара.

СУТРА НА ПОЗОРЈУ ПЕТАК, 25. ЈУН

11.00 часова / Програм „Друга сцена“

Округли сто: Поетика гледања

12.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Радио Шабац

16.00, 18.00 и 20.00 часова / Културна станица Свилара
(Ђорђа Рајковића 6б)

Програм „Друга сцена“

КАО ДА КРАЈ НИЈЕ НИ САСВИМ БЛИЗУ

/ репризе

Текст: Маја Пелевић

Режија: Никола Завишић

Битеф театар Београд

18.30 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

Дани књиге

Промоција позоришних издања

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
(публика је на сцени)

Такмичарска селекција

ШИНДЛЕРОВ ЛИФТ

Према истоименом роману Дарка Цвијетића

Драматизација и режија: Кокан Младеновић

Камерни театар 55 Сарајево (Босна и Херцеговина)

22.30 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Шиндлеров лифт

АЦО: Сви ранодосељени радо се сјећају првомајских уранака и блех капеле љубијских рудара, која је рудничким аутобусом довожена пред Црвени и Плави солитер, па би у част Празника рада свирали корачнице, Интернационалу, партизанске и радничке пјесме раном зором, будећи радничку класу. И комшије силазиле, носиле ракију и колаче, пјевали заједно загрљени пред одлазак на излетишта у околици града. Тако некад.

Комшије улазе, заузимају њозе – радоси, весеље, срећа.

ГОГА: Овако сад: Зором усијеку Бадњак. Па пред Божић трактором доведу хрстов усјечак. И народ сиђе из зграде, да пјева ојкаче, ложи ватру и куха чорбу, да пуца и пије ракију у част Спаситељевог рођења.

*(Шиндлеров лифт,
према истоименом роману Дарка Цвијетића,
драматизација и режија Кокан Младеновић)*

